

**KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN**  
**ONDERZOEKSEENHEID**  
**CENTRUM VOOR ECONOMISCHE STUDIËN**

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN  
2008/125

**TWEE BELGISCHE VLAKTAKSVOORSTELLEN**  
**DOORGELICHT**

**André Decoster en Kris De Swerdt**  
**K.U.Leuven**

**Oktober 2008**

D/2008/2020/23

Verantwoordelijke uitgever: Professor Patrick Van Cayseele  
Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen

De “Leuvense Economische Standpunten” worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevattelijke wijze een reeks van inzichtsverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweeglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertolken. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

U kan een elektronische versie van de LES terugvinden op de website van de faculteit:  
[www.econ.kuleuven.be/onderzoek.htm](http://www.econ.kuleuven.be/onderzoek.htm).

Reacties op de Leuvense Economische Standpunten zijn altijd welkom bij  
Karla.VanderWeyden@econ.kuleuven.be

**TWEE BELGISCHE VLAKTAKSVORSTELLEN DOORGELICHT**  
**SAMENVATTING VAN LEUVENS ECONOMISCH STANDPUNT 125**

André Decoster en Kris De Swert

Centrum voor Economische Studiën - KULeuven

3 november 2008

---

Het voorstel van een “vlaktaks” blijft prominent aanwezig in het publieke debat in België. Het vormt één van de kernelementen van het partijprogramma van Lijst Dedecker, een lijst die hoge ogen gooit in de recente opiniepeilingen. Het duikt geregeld op in voorstellen van de VLD. En recent werd door een advocaat en een Trendsjournalist een heel boekje gewijd aan een concreet voorstel voor een Belgische vlaktaks.

We hebben het hier over een vlaktaks in de personenbelasting. De essentie van een vlaktaks is dat er slechts één tarief gehanteerd wordt. Meestal behoudt men daarbij ook een vrijgesteld minimum. Onder dat vrijgesteld minimum is er geen belasting verschuldigd. Maar boven die vrijstelling wordt elke bijkomende euro aan hetzelfde tarief belast, bvb. 25%. Met tarieven die in de huidige Belgische inkomstenbelasting oplopen van 25% tot 50% is dat vanzelfsprekend een grondige verandering van het belastingsysteem. Geen wonder dus dat de invoering van een vlaktaks grote effecten heeft op de overheidsontvangsten, op de reacties van burgers op het belastingsysteem, en op de inkomens van diezelfde burgers na het betalen van de belastingen.

In vroegere studies (Decoster en Van Camp, 2005 en Decoster en Orsini, 2007) hebben we reeds bestudeerd wat het effect is van een vlaktaks op de overheidsontvangsten. Het besluit daarbij was dat men zich geen illusies hoeft te maken. Een vlaktaks van 25%, laat staan één van 20%, slaat gaten in de overheidsontvangsten: in de orde van grootte van 10 tot 15 miljard euro (op een opbrengst van rond de 35 miljard euro in het huidige systeem). Om min of meer dezelfde opbrengsten te garanderen hebben we een tarief nodig van 38%.

Dat dit gat zou kunnen gevuld worden door toegenomen economische activiteit is een even grote illusie. In het meest optimistische geval kan daardoor het tarief dalen tot rond 37%. De reden is dat iedereen die nu al aan de slag is mee geniet van elke tariefverlaging. Onze schattingen brengen ons in de buurt van 40000 extra jobs (een bovengrens weliswaar). Die brengen zeker extra belastingontvangsten met zich mee. Maar die wegen niet op tegen het opbrengstverlies dat geleden wordt bij de reeds actieve bevolking. Kortom: er zijn terugverdieneffecten, maar ze zijn niet groot genoeg.

Beweren dat dit verlies aan overheidsontvangsten kan opgevangen worden door besparingen bij de overheid is zowel de kar voor het paard spannen (waarom de belastingen niet verlagen *nadat* er besparingen zijn doorgevoerd?), als het debat vervuilen door alles op één hoop te gooien. Of de overheid efficiënter moet werken en of de overheid wel alle taken moet verrichten die ze nu uitvoert zijn belangrijke én politiek zeer relevante vragen. Maar het zijn andere vragen dan deze naar het beste belastingsysteem.

De enige manier om in de buurt van een vlaktaks van 25% te komen is het vrijgesteld minimum af te schaffen. We hebben dan een zuiver proportionele belasting (ooit nog verdedigd door Van

Quickenborne). Het hoeft geen betoog dat de effecten voor de laagste inkomens in dat geval desastreus zijn. Nu hebben we immers een vrijgesteld minimum van ongeveer 6000 euro. Dat afschaffen leidt tot een zware belastingverhoging voor de allerlaagste inkomens. Niemand neemt dit dan ook ernstig. Wel integendeel. De voorstellen voor een vlaktaks die nu de ronde doen maken zich juist sterk dat ze **door het optrekken van de belastingvrije som de negatieve effecten op de inkomenshervreiding kunnen teniet doen**. Daarover gaat dit nieuwe Leuvens Economisch Standpunt.

In deze nieuwe studie lichten we twee concrete voorstellen door. Het eerste betreft het voorstel uit het boek van Niemegeers en Pompen: een vlaktaks van 15% met een belastingvrije som van 12500 € (het huidige bedrag is 6000€). Het tweede voorstel is dat van Lijst Dedecker (LDD) in de nota “De LDD-vlaktaks. Haar plaats binnen het LDD-hervormingsplan en haar gevolgen voor burgers en overheid”. De nota is in elk geval veel wetenschappelijker onderbouwd dan het boek van Niemegeers en Pompen. Op een genuanceerde en voorzichtige manier wordt er gepleit voor de geleidelijke invoering van een vlaktaks van 25%. Eén van de cruciale elementen daarbij is een belastingvrije som die *afneemt* met het belastbaar inkomen. Lagere inkomens hebben dus recht op een hogere belastingvrije som. Daarmee hopen ze een belastingsysteem in de steigers te zetten dat “socialer is dan de socialisten” (p.13).

Het gezond verstand lijkt inderdaad te moeten besluiten dat een heel hoge belastingvrije som, en a fortiori een belastingvrije som die afneemt met het inkomen een zegen zijn voor de lagere inkomens. Jammer genoeg is gezond verstand niet altijd genoeg, en is het best van ook nog eens na te rekenen. Onderstaande tabel vat onze berekeningen samen.

**WINNAARS EN VERLIEZERS VAN TWEE VLAKTAKSVORSTELLEN**

Deciel	Niemegeers en Pompen			LDD-voorstel		
	(1) verandering beschikbaar gezins- inkomen (in €per maand)	(2) verandering in % van het beschikbaar gezins inkomen	(3) gemiddelde belastingvoet (in %)	(1) verandering beschikbaar gezins- inkomen (in €per maand)	(2) verandering in % van het beschikbaar gezins inkomen	(3) gemiddelde belastingvoet (in %)
1 (armst)	<b>23</b>	1,6	0,2	<b>-18</b>	-1,6	1,2
2	<b>49</b>	2,8	0,8	<b>3</b>	0,2	2,3
3	<b>117</b>	6,1	2,4	<b>13</b>	0,7	6,8
4	<b>211</b>	10,1	2,1	<b>67</b>	3,5	7,9
5	<b>334</b>	14,9	2,5	<b>144</b>	6,9	9,7
6	<b>475</b>	19,4	3,3	<b>198</b>	8,2	13,2
7	<b>644</b>	23,9	3,9	<b>284</b>	10,7	15,2
8	<b>819</b>	27,7	5,6	<b>382</b>	13,0	17,2
9	<b>1139</b>	32,7	7,2	<b>530</b>	15,4	20,4
10 (rijkst)	<b>2200</b>	42,7	10,0	<b>1184</b>	23,7	23,3
volledige bevolking	<b>592</b>	17,8	3,8	<b>275</b>	11,2	11,6

We doen dat als volgt. De bevolking wordt opgedeeld in 10 groepen van gelijke grootte, waarbij ze gerangschikt worden van arm naar rijk. Zo een groep van 10% van de bevolking wordt een *deciel* genoemd. Het eerste deciel bevat dus de tien procent armste mensen uit de samenleving. Het tiende deciel de tien procent rijksten. Voor de twee voorstellen tonen we voor elke groep van de bevolking drie kolommen:

1. met hoeveel euro verandert het maandelijks gezinsinkomen *na belasting* (we noemen dat het beschikbaar inkomen) in vergelijking met het huidige belastingsysteem? Dit geeft ons duidelijkst aan wie wint en wie verliest;
2. hoeveel bedraagt deze verandering in procent van het beschikbaar inkomen?
3. hoeveel bedraagt de belastingvoet in het nieuwe systeem? We bereken de betaalde belasting gedeeld door het belastbaar inkomen (voor het vrijgesteld minimum).

Bekijken we eerst kolom (1): de verandering in euro per maand. Het resultaat is schokkend: het voorstel van Niemegeers en Pompen leidt tot **een winst van 2200 euro per maand voor de tien procent rijksten, en tot een winst van 23 euro per maand voor de tien procent armsten**. Bijna een factor 100 dus. Ook het LDD-voorstel dat “socialer is dan de socialisten” geeft een onvoorstelbaar cadeau aan de rijken: **1184 euro per maand. De armste dertig procent van de bevolking winnen nauwelijks iets bij aan beschikbaar inkomen.**

Soms geeft een winst in procent van het beschikbaar inkomen (kolom 2) een ander beeld. Een grote winst in euro voor de rijken kan misschien minder zijn in procent van hun hoog inkomen. Maar in dit geval is zelfs de winst in procent veel hoger voor hoge inkomens. Niemegeers en Pompen laten het beschikbaar inkomen van de tien procent rijksten met 43% toenemen. Bij het LDD-voorstel is dat nog steeds 23%.

De derde kolom geeft de gemiddelde belasting weer doorheen de inkomensverdeling. In alle twee de voorstellen betalen de rijken relatief meer belasting dan de armen. Maar net dit geeft aan hoe makkelijk het is “populistisch” te zijn. Deze belastingen zijn inderdaad “progressief” (het gemiddelde tarief stijgt met het inkomen). Daar valt niets tegen in te brengen. Alleen: de eerste twee kolommen tonen onomstootbaar aan dat ze véél minder progressief zijn dan het huidige systeem.

Betekent dit alles dat we “tegenstander” zouden zijn van een hervorming van de personenbelasting? Niet noodzakelijk. Sinds halfweg de jaren negentig wordt door vele economen zelfs hard gestudeerd op realistische en verantwoorde vlaktakssystemen (met het boek van Atkinson, 1995 als mijlpaal en scharnierpunt). Alleen is een *conditio sine qua non* dat het ernstig gebeurt. Er is ongetwijfeld nood aan een hernieuwd contract tussen burger en overheid zowel wat betreft wát de overheid doet, hoé ze het doet, en hoe ze het financiert. Alleen is de inzet daarvan té belangrijk om deze maatschappelijke discussie (die dus ook ideologisch móét zijn) te baseren op loze kreten en onverantwoorde experimenten zoals gepropageerd in het boek van Niemegeers en Pompen, of op het populistische “gezond verstand” van Lijst Dedecker.

---

***De volledige studie is downloadbaar van:*** <http://www.econ.kuleuven.be/ces/les/default.htm>

Andere studies van André Decoster:

<http://www.econ.kuleuven.be/ew/academic/econover/Members/andre.htm>

## 1. INLEIDING

Moeten onze belastingen vereenvoudigd worden? Moeten/kunnen de belastingen omlaag? Moet de overheid efficiënter werken? Moet de overheid alle taken verrichten die ze nu verricht of moet ze minder (of misschien ook meer) doen? Dat zijn vier verschillende vragen. Ze zijn alle vier interessant én relevant. De vragen hebben ook met elkaar te maken. Maar de argumenten om een redelijk en onderbouwd antwoord te geven op die vragen vallen niet noodzakelijk samen. Men kan trouwens voorstander zijn van het ene (bvb. voor een vereenvoudiging), maar niet noodzakelijk van het andere (bvb. een verlaging van de belastingen).

Zeker het debat over de “vlaktaks” valt makkelijk ten prooi aan het euvel alles op één hoop te gooien. Dat dit de beste manier is om de bovengestelde vragen *niet* te verhelderen wordt geïllustreerd door een recent verschenen boek met een Belgisch voorstel voor een vlaktaks: “*Vlaktaks: Rechtvaardig en Doeltreffend*” van Niemegeers en Pompen.<sup>1</sup> Daarin pleiten de advocaat Niemegeers en de Trendjournalist Pompen voor de invoering van een vlaktaks van 15% met een belastingvrije som van €12500. Deze vlaktaks vervangt zowel onze huidige personenbelasting als de vennootschapsbelasting.

Ongeveer gelijktijdig pakte ook Lijst Dedecker (LDD) uit met een concreet voorstel voor een Belgische vlaktaks. De nota “*De LDD-vlaktaks. Haar plaats binnen het LDD-hervormingsplan en haar gevolgen voor burgers en overheid*” is wetenschappelijker onderbouwd dan het boek van Niemegeers en Pompen. Op een genuanceerde en voorzichtige manier wordt er gepleit voor de geleidelijke invoering van een vlaktaks van 25%. Eén van de cruciale elementen daarbij is de belastingvrije som die afneemt met het belastbaar inkomen. Lagere inkomens hebben recht op een hogere belastingvrije som. Daarmee hopen ze een belastingsysteem in de steigers te zetten dat “socialer is dan de socialisten” (p.13).

In dit Leuven Economisch Standpunt lichten we beide voorstellen door. We besteden daarbij eerst aandacht aan het uitgangspunt van veel voorstanders van een vlaktaks: morrelen aan de progressiviteit van het systeem zou geen kwaad kunnen want “het huidige systeem is toch niet progressief”. In paragraaf 1 ontkrachten we dit uitgangspunt. In paragraaf 2 rekenen we precies na wie de winnaars en verliezers zijn van de twee bovenvermelde vlaktaksvoorstellen. We tonen aan dat het woord “*rechtvaardig*” in de titel

---

<sup>1</sup> Zie ook hun samenvatting van het voorstel in een Opiniebijdrage in De Standaard van 28 augustus 2008.

van het boek van Niemegeers en Pompen óf misplaatst is, óf een wel heel nieuwe invulling moet gekregen hebben. Bovendien slaagt ook de degressieve belastingvrije som van het voorstel van LDD er niet in te verhinderen dat de vlaktaks een cadeau blijft voor de rijkere. In paragraaf 3 bekijken we dan het realiteitsgehalte van de terugverdieneffecten van een vlaktaks.

## **2. ZIJN ONZE BELASTINGEN DAN NIET PROGRESSIEF?**

Het betoog van veel voorstanders van een vlaktaks vertrekt ondermeer van de vaststelling dat de huidige “progressieve” belastingen niet langer progressief zouden zijn. Met veel bombast noemen bv. Niemegeers en Pompen de zogezegde progressieve belastingen de “vierde grote leugen van de twintigste eeuw”. In een populistisch discours heeft deze stelling de laatste jaren snel ingang gevonden. Hierna tonen we aan dat de uitspraak nochtans manifest onjuist is.

### **2.1. De personenbelasting**

Met progressiviteit wordt bedoeld dat de gemiddelde aanslagvoet toeneemt met het inkomen. In procent van zijn inkomen betaalt de rijkere dus meer belastingen dan de armere. Om een vergelijking te maken tussen arm en rijk delen economen de bevolking meestal in groepen van 10% van de bevolking. We noemen dat een “deciël”. In het eerste deciël zitten de 10% armste gezinnen, in het bovenste deciël de 10% rijkste gezinnen.<sup>2</sup> Onderstaande Tabel 1 toont de gemiddelde belastingvoet in de *personenbelasting* voor de tien deciëlen van de bevolking. Het gaat om het belastingsysteem van 2005.

---

<sup>2</sup> Om precies te zijn: elk deciël bevat 10% van de *individuen* in de samenleving. Als er in arme gezinnen bv. meer personen in het huishouden zijn dan in rijke gezinnen, dan bevat het onderste deciël *minder* gezinnen. Om de personen te ordenen van arm naar rijk gebruiken we het gezinsinkomen gedeeld door een “equivalentieschaal”. De hier gebruikte schaal is de vierkantswortel van het aantal gezinsleden.

**Tabel 1: Gemiddelde belastingvoet in de personenbelasting voor tien decielen (in %)**

Deciel	NIS budgetenquête	fiscale data
1 (armste)	1,1	0,4
2	3,3	3,1
3	8,2	5,5
4	11,6	11,2
5	15,9	16,5
6	20,3	21,2
7	23,9	24,2
8	27,4	26,5
9	31,3	28,6
10 (rijkste)	37,3	28,1

**Bron:** Decoster, De Swerd and Orsini (2008)

We tonen twee berekeningen op twee verschillende datasets. De middelste kolom is gebaseerd op een berekening van de verschuldigde personenbelasting voor een representatieve steekproef van de bevolking, m.n. de budgetenquête van het NIS. Het rekenmodel dat we daarvoor gebruiken is EUROMOD, dat, met de beschikbare inkomensinformatie, heel precies de verschuldigde belasting berekent.<sup>3</sup> Het resultaat is onmiskenbaar: de gemiddelde aanslagvoet stijgt van 1,1% voor de tien procent armste gezinnen naar 37,3% voor de tien procent rijkste gezinnen. De personenbelasting is onmiskenbaar progressief.

Een makkelijke – en terechte – kritiek op dit resultaat is dat we geen rekening houden met alle mogelijke aftrekposten in de personenbelasting. Dat kunnen we ook niet als we de budgetenquête gebruiken, want de informatie daarover is gewoon niet bevraagd en dus ook niet aanwezig in de dataset. Daarom vergelijken we dit resultaat in de rechterkolom van Tabel 1 met de berekening van de gemiddelde aanslagvoet op gegevens van de fiscale aangiften. Deze fiscale aangiften zijn de *werkelijke aangiften* van een steekproef van de *héle fiscale bevolking*.<sup>4</sup> Het voordeel daarvan is dat alle goedgekeurde aftrekken daarin

<sup>3</sup> Zowel in hun boek als in de erop gebaseerde Opiniebijdrage beweren Niemegeers en Pompen: “[Decoster] houdt geen rekening met de sociale correctie van een aanzienlijke belastingvrije som aan de basis”. Dit is flagrant fout. Wij berekenen een vlaktaks waarin de belastingvrije som wel degelijk opgenomen is.

<sup>4</sup> Ook in dit verband slaan Niemegeers en Pompen de bal mis als ze schrijven: “baseert [Decoster] zich op listings van loontrekkenden”. Dit is manifest fout. In onze verschillende studies gebruiken we verschillende onderliggende datasets, maar één zaak hebben ze gemeen: ze zijn *representatief voor de volledige onderliggende bevolking*. Als we met fiscale aangiften werken, zijn dat alle fiscale aangiften in



opgenomen zijn én ze dus een perfect beeld bieden van de fiscale realiteit. Ook in deze kolom kunnen we enkel vaststellen dat de gemiddelde aanslagvoet stijgt. Met name van 0,4% in het laagste deciel tot 28,1% in het hoogste deciel. Opnieuw onmiskenbaar progressief dus.

Snijdt de opmerking dat rijkere meer gebruik maken van allerlei aftrekposten dan geen hout? Jazeker. En we hebben dat in Decoster en Van Camp (2005) ook nauwkeurig gedocumenteerd. In bovenstaande tabel komt het tot uiting in a) een belastingvoet die voor de drie topdecielen (deciel 8 tot 10) lager is als we ook rekening houden met de werkelijkheid van de aftrekken; b) zelfs een kleine daling van de gemiddelde aanslagvoet in deciel 10 t.o.v. deciel 9. Helemaal bovenaan is er dus een klein beetje regressiviteit. Maar het is fout daaruit te concluderen dat de personenbelasting niet meer progressief zou zijn. De enige juiste omschrijving is: onze personenbelasting is progressief, en zonder de aftrekken zou ze nog iets progressiever zijn.

## **2.2. Inclusief sociale bijdragen en indirecte belastingen**

In Tabel 1 hebben we ons beperkt tot de personenbelasting. De volgende tegenwerping die gemaakt wordt, is meestal: “maar de sociale bijdragen zijn toch ongeveer proportioneel met het inkomen? Als we die er bij optellen, dan is het systeem niet langer progressief”. Tabel 2 beantwoordt ook die vraag. We gaan zelfs verder. We geven niet alleen de gemiddelde aanslagvoet van de sociale bijdragen (voor de werknemer), maar ook de betaalde indirecte belastingen. En die zijn meestal regressief.

Voor de bovenste helft van de inkomensverdeling zijn de sociale bijdragen inderdaad nagenoeg proportioneel. Maar noch deze proportionaliteit, noch de duidelijk regressieve indirecte belastingen hollen de progressiviteit van het globale systeem (meest rechtse kolom in Tabel 2) uit. Het laagste deciel betaalt 13,4% van zijn bruto-inkomen als belasting, het topdeciel 46,7%.

---

de personenbelasting. Dus niet enkel deze van de loon- en weddetrekkenden. Als we met enquêtes werken zoals de gezinsbudgetenquête zijn ook die representatief voor de volledige bevolking.

**Tabel 2: Gemiddelde belastingvoet voor sociale bijdragen, personenbelasting en indirecte belastingen (in %)**

Deciel	sociale bijdragen	personen belasting	indirecte belastingen	alle belastingen samen
1	1,3	-0,2	12,2	13,4
2	5,9	2,8	10,9	19,6
3	8,0	8,0	9,8	25,8
4	9,4	13,2	9,1	31,6
5	10,0	15,3	8,6	33,9
6	10,6	18,7	8,0	37,4
7	10,9	21,3	7,5	39,7
8	10,8	23,3	7,2	41,2
9	11,5	25,8	6,8	44,0
10	11,0	29,6	6,1	46,7

**Bron:** Decoster, De Swerdt en Verbist (2007)

Dat we, zeker wat de sociale bijdragen betreft, meer gesofisticeerde berekeningen zouden moeten doen, lijkt ons vanzelfsprekend. Daarbij zouden we moeten kunnen in rekening brengen dat mensen met een vervangingsinkomen, zoals bv. gepensioneerden, die nu geen bijdragen betalen, dat vroeger wel gedaan hebben. Die berekeningen zijn voorlopig niet beschikbaar en we doen ons best daar de komende jaren verandering in te brengen. Maar de twee bovenstaande tabellen lijken ons voldoende om de basishypothese van bv. Niemegeers en Pompen, m.n. dat ons huidig belastingstelsel niet progressief zou zijn, volledig onderuit te halen.

### **3. WINNAARS EN VERLIEZERS BIJ TWEE VLAKTAKSVORSTELLEN**

Gegeven de progressiviteit van het huidige systeem is het niet verwonderlijk dat de meeste vlaktaksvoorstellen leiden tot een verlies aan inkomen voor de armere bevolkingsgroepen en een winst voor de rijkere. In Decoster, De Swerdt and Orsini (2008) hebben we die effecten gedetailleerd in kaart gebracht voor een vlaktaks van 38,5% mét vrijstelling. Deze opbrengstneutrale vlaktaks doet het beschikbaar inkomen van alle zeven de onderste decielen dalen, en dat van de drie bovenste decielen stijgen. Het topdeciel (de 10% rijksten) wint maar liefst 9,4%, de onderste drie decielen verliezen respectievelijk 1,8%, 5% en 8,1%.

Niemegeers en Pompen wimpelen deze resultaten achteloos weg, zonder er zelf ook maar enige berekening voor in de plaats te stellen. Onze resultaten worden echter wel bevestigd door alle andere studies over de invoering van een Belgische vlaktaks (bv. Valenduc 2006), én door alle internationale publicaties over de invoering van een vlaktaks in een Westers land met een progressief belastingsysteem (voor een recente toepassing voor Nederland, zie de Mooij 2008, die in een budgetneutrale simulatie mét gedragseffecten uitkomt op een vlaktaks van 37,5%; voor een overzicht van vlaktaksstudies zie Paulus en Peichl 2008 of Keen, Kim en Varsano 2007).

De nota van Lijst Dedecker neemt onze resultaten wél ernstig. Daarom proberen ze de ongewenste verdelingseffecten van de vlaktaks te neutraliseren door een volledig nieuw element te introduceren in de personenbelasting: de belastingvrije som die afneemt met het inkomen. We gaan straks (in paragraaf 2.2) na in welke mate dit een oplossing biedt voor het vastgestelde verdelingsprobleem. Eerst bespreken we de verdelingseffecten van de vlaktaks voorgesteld door Niemegeers en Pompen.

### **3.1 Winaars en verliezers bij de vlaktaks van Niemegeers en Pompen**

Om het zwaar regressief karakter van een vlaktaks tegen te gaan, stellen Niemegeers en Pompen voor de belastingvrije som – die nu ongeveer €6000 bedraagt voor een volwassene - op te trekken tot €12500. Dit lijkt inderdaad een goed voorstel, maar de auteurs laten wel na het voorstel ook te becijferen op zijn verdelingseffecten. Het is derhalve helemaal niet duidelijk of deze hoge (en dus dure) belastingvrije som, gecombineerd met een vlaktaks, zorgt voor een belastingsysteem dat even progressief is als het huidige systeem.

Wij hebben de te betalen belasting van deze vlaktaks van 15% met een belastingvrije som van €12500 ingevoerd in het rekenmodel EUROMOD, en de te betalen belasting vergeleken met wat gezinnen moeten betalen in het huidige belastingsysteem. Tabel 3 geeft de resultaten weer per deciel.<sup>5</sup> We geven zowel de gemiddelde belastingvoet, als de verandering in het beschikbaar inkomen per maand (in €en in procent) in vergelijking met het huidige belastingsysteem.

---

<sup>5</sup> De decielen werden op dezelfde manier geconstrueerd zoals in Tabel 1 en 2 en zoals uitgelegd in voetnoot 2 op p. 2.

**Tabel 3: Gemiddelde belasting en verandering in beschikbaar inkomen per deciel bij invoering van vlaktaks van 15% en belastingvrije som van €12500**

Deciel	gemiddelde belastingvoet	verandering in beschikbaar gezinsinkomen in €per maand	verandering in % van het beschikbaar gezinsinkomen
1	0,2	23	1,6
2	0,8	49	2,8
3	2,4	117	6,1
4	2,1	211	10,1
5	2,5	334	14,9
6	3,3	475	19,4
7	3,9	644	23,9
8	5,6	819	27,7
9	7,2	1139	32,7
10	10,0	2200	42,7
volledige bevolking	3,8	592	17,8

**Bron:** simulaties met EUROMOD door Kris De Swerdt en André Decoster

De ontmaskering is ontvullend én ten dele ook verrassend. Is de vlaktaks van Niemegeers en Pompen progressief? Ja. De gemiddelde aanslagvoet neemt toe doorheen de decielen. Maar is de voorgestelde hervorming rechtvaardig? De forse verhoging van de belastingvrije som zorgt er wel voor dat het zware verlies van een opbrengstneutrale vlaktaks in de onderste helft van de inkomensverdeling weggegomd wordt. Maar een belastinghervorming waarin de tien procenten rijksten 100 keer meer winnen dan de tien procent armsten kan je moeilijk “herverdelend” noemen, laat staan “rechtvaardig”. De tien procent rijkste gezinnen winnen gemiddeld €200 per maand aan beschikbaar inkomen. Voor de tien procent armste gezinnen is dat een schamele €23 per maand. Zelfs in procent uitgedrukt is het averechts herverdelend karakter van dit voorstel stuitend. Het armste deciel ziet zijn beschikbaar inkomen met 1,6% toenemen. Het rijkste met bijna 43%.

We kunnen de ongelijkheid ook samenvatten in één maatstaf voor de hele inkomensverdeling: de Gini-coëfficiënt.<sup>6</sup> Goed om weten is dat de Gini vóór belastingen 0,375 bedraagt en door het huidige progressieve systeem verminderd wordt tot 0,281. Welnu, met de vlaktaks van Niemegeers en Pompen bedraagt de Gini na belastingen 0,338. Dat betekent a) dat de ongelijkheid na de invoering van de vlaktaks veel hoger is dan met

<sup>6</sup> De Gini-coëfficiënt ligt tussen 0 en 1. Hij is 0 voor een perfect gelijke inkomensverdeling. De maximale ongelijkheid doet zich voor wanneer 1 individu alle inkomen heeft en alle andere niets.

het huidige systeem; en b) dat deze vlaktaks nog geen 40% haalt van de herverdelende kracht van het huidige systeem.

Dit hoge belastingvrije minimum is trouwens niet alleen niet effectief, het is ook een peperdure operatie. Dat blijkt uit de gemiddelde winst van bijna 600€ per maand, of ook uit de daling van de gemiddelde voet in de personenbelasting van 17,8 naar 3,8%. Immers, iedereen van arm tot rijk geniet van die hoge belastingvrije som. Met ons model bekomen wij een kostprijs van maar liefst €30 miljard (nl. een opbrengst van 9 miljard i.p.v. 39 miljard in onze basissimulatie met het huidige systeem). Dit is ook de kostprijs die door Niemegeers en Pompen vermeld wordt (7 miljard i.p.v. 37 miljard). We komen daar in paragraaf 4 op terug.

De conclusie wat betreft winnaars en verliezers in het voorstel Niemegeers en Pompen is dan ook vernietigend. In tegenstelling tot wat de titel van het boek suggereert, is dit een belastingsysteem dat een sociaal bloedbad veroorzaakt. De auteurs bouwen luchtkastelen op de foute veronderstelling dat een hogere belastingvrije som *altijd* de ongelijkheid van het inkomen na belasting verkleint. Zoals we in paragraaf 2.3 gaan aantonen, is dat fout.

### 3.2 Winaars en verliezers bij de LDD-vlaktaks

Ook de auteurs van de nota waarin de LDD-vlaktaks wordt voorgesteld, proberen tegemoet te komen aan het averechts herverdelende karakter van een “gewone” vlaktaks. Ze komen daarbij origineel uit de hoek: maak de belastingvrije som zelf een functie van het belastbaar inkomen, en wel op die manier dat de belastingvrije som afneemt naarmate het belastbaar inkomen toeneemt. Voor een belastbaar inkomen  $Y$  wordt de belastingvrije som  $G$  als volgt bepaald:

$$G = \min \left[ Y; G_0 \cdot \frac{kY_0 - Y}{kY - Y} \right],$$

waarin:

$G_0$ : een referentiebedrag is voor de belastingvrije som;

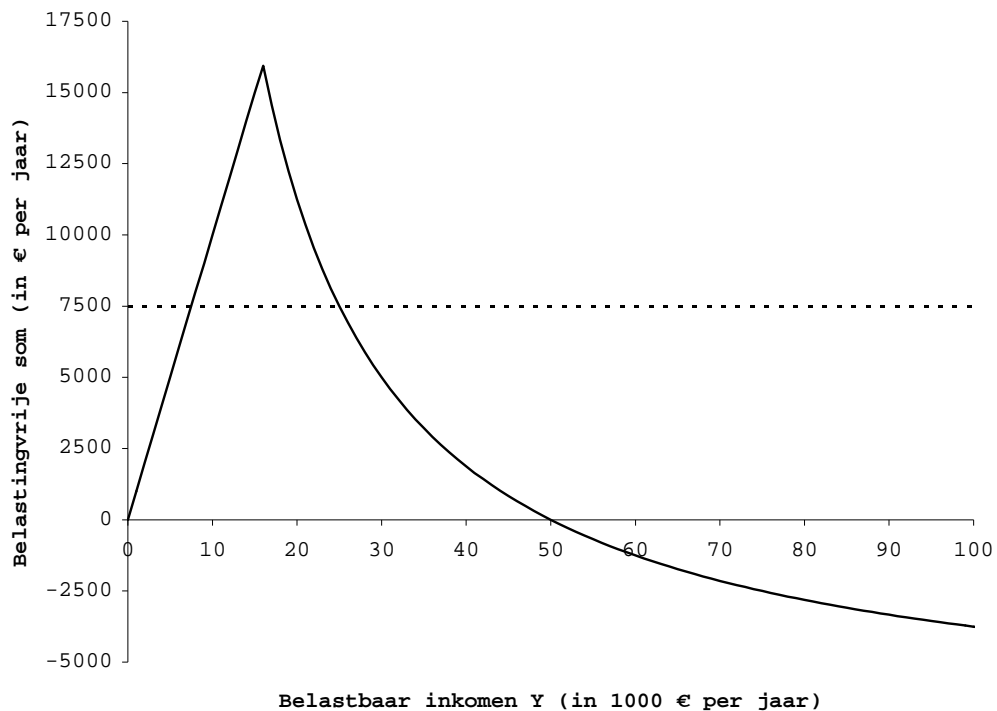
$Y_0$ : een referentieniveau is voor het belastbare inkomen;

$k$ : een vermenigvuldigingfactor weergeeft.

We interpretern de formule aan de hand van een paar voorbeelden. Stel dat het belastbaar inkomen  $Y$  gelijk is aan  $Y_0$ , dan wordt het belastingvrij minimum gelijk aan het referentieniveau voor het belastingvrij minimum. Lijst Dedecker stelt (o.a.) voor om  $Y_0$  op €25000 vast te leggen en  $G_0$  op €7500. Iemand met een belastbaar inkomen van €25000

krijgt dus een belastingvrij minimum van €750. Voor inkomens die lager liggen dan  $Y_0$  wordt het belastingvrij minimum vermenigvuldigd met een factor groter dan één (maar wel beperkt tot het belastbaar inkomen zelf). En als het inkomen  $Y$  gelijk is aan  $k Y_0$ , dan wordt het belastingvrij gedeelte gelijk aan nul.<sup>7</sup> Inkomens boven  $k Y_0$  hebben zelfs een negatieve belastingvrije som en zien hun belastbaar inkomen dus verhoogd boven het aangegeven bedrag. Figuur 1 stelt het verloop van de belastingvrije som voor bij parameterwaarden  $G_0 = 7500$ ;  $k = 2$ ;  $Y_0 = 25000$ .

**Figuur 1: Verloop van de degressieve belastingvrije som in functie van het belastbaar inkomen**



De figuur toont inderdaad hoe de belastingvrije som juist €7500 bedraagt bij een inkomen van €25000, nul wordt bij een inkomen van €50000 en negatief voor inkomens boven de

<sup>7</sup> Deel teller en noemer door  $Y$ , zodat de factor waarmee  $G_0$  vermenigvuldigd wordt geschreven wordt als:

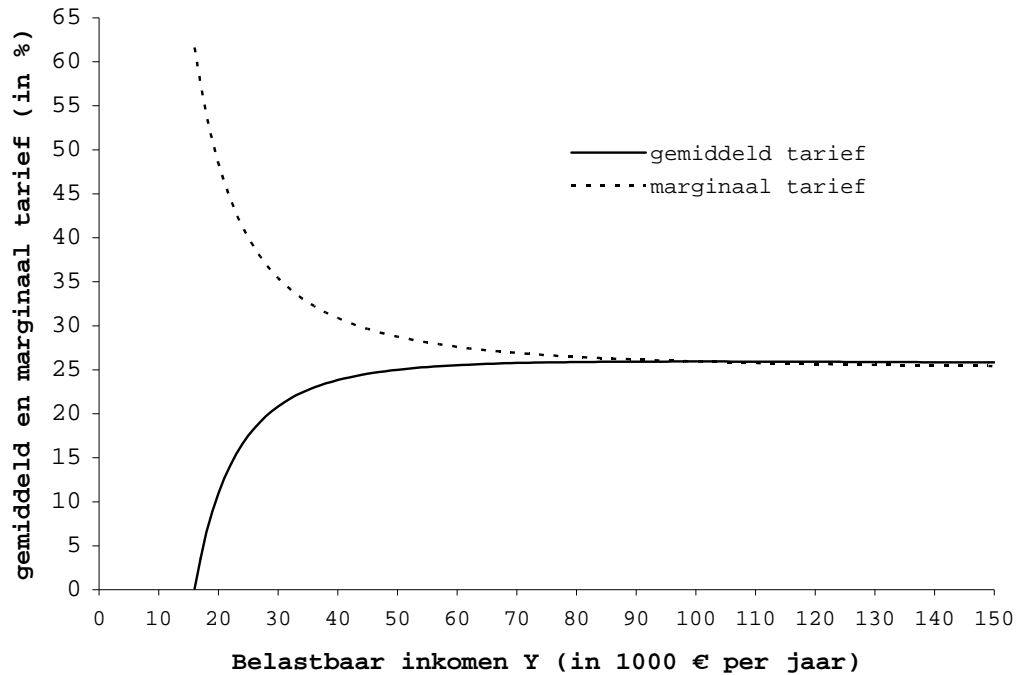
$$\frac{k \frac{Y_0}{Y} - 1}{k - 1}$$

€0000. Het oplopend gedeelte (tot ongeveer €16000) wordt veroorzaakt door het feit dat de belastingvrije som niet hoger kan zijn dan het belastbaar inkomen zelf.

Het kost enige moeite om te begrijpen dat voorstellen die tot doel hebben het belastingsysteem te vereenvoudigen, uitmonden in dergelijk *niet-lineair* systeem. Door de belastingvrije som afhankelijk te maken van het belastbaar inkomen, wordt het voor de belastingplichtige nagenoeg onmogelijk zijn marginaal tarief in te schatten. De huidige oplopende marginale tariefstructuur had minstens het voordeel van de duidelijkheid, en de meeste belastingplichtigen zijn tamelijk goed op de hoogte van het marginaal tarief waaraan ze belast worden. In het door LDD voorgestelde systeem is dat wellicht niet het geval. Alleen al om deze reden lijkt dit ons niet de aangewezen strategie om de belastingen fundamenteel te hervormen.

Bovendien neemt de belastingvrije som het snelst af naarmate het inkomen toeneemt bij de laagste inkomens (zie Figuur 1 vanaf de piek bij ongeveer €16000). Daardoor krijgen we het verrassende resultaat in Figuur 2 dat vanaf die €16000 de *marginale tarieven afnemen*. Recent werden er wel theoretische studies gepubliceerd die het vroegere resultaat van een geïnverteerde U-vorm voor de optimale structuur van marginale tarieven (nl. lage tarieven voor lage en heel hoge inkomens, en hoge tarieven in het midden) op zijn kop hebben gezet en besluiten dat een U-vormig verloop van marginale tarieven meer aangewezen zou zijn (bv. Diamond, 1998 en Saez, 2002), maar dit leidt er wel toe dat het risico bestaat dat de fameuze armoedeval juist versterkt wordt, i.p.v. bestreden. De marginale tarieven bedragen maar liefst 60% voor de (lage) belastbare inkomens waar de afbouw van de belastingvrije som begint. Bemerkt trouwens het opmerkelijke feit dat het gemiddelde tarief niet blijft stijgen over heel de inkomensrange. Bij €100000 duikt het marginale tarief onder het gemiddelde tarief zodat de voorgestelde belasting zelfs lokaal regressief wordt aan de top (nl. een dalend gemiddeld tarief).

**Figuur 2: Gemiddeld en marginaal tarief in de LDD-vlaktaks met een degressieve belastingvrije som**



Behoudens dit regressief karakter helemaal bovenaan de inkomensladder, is de LDD-vlaktaks natuurlijk wel progressief. Dat blijkt duidelijk uit het stijgende gemiddeld tarief in Figuur 2. Maar of de LDD-vlaktaks “socialer is dan de socialisten” is natuurlijk een andere vraag. Daarvoor moeten we naar het verschil in te betalen belasting kijken met het huidige systeem. Op dit moment geeft de nota van Lijst Dedecker geen uitsluitsel over de keuze van de parameters, en het siert hen dat ze daarvoor willen wachten op verder onderzoek terzake. Wij berekenden daarom de verdelingseffecten van hun vlaktaks van 25% met de parameterwaarden die we ook al in Figuur 1 en 2 gebruikten: een referentieniveau voor het belastingvrij gedeelte van €7500, een referentieniveau van inkomen van €25000, en een waarde van  $k=2$ . De resultaten staan in Tabel 4.



**Tabel 4: Verandering in beschikbaar inkomen per deciel bij invoering van vlaktaks van 25% en degressieve belastingvrije som**

Deciel	gemiddelde belastingvoet	verandering in beschikbaar gezinsinkomen in €per maand	verandering in % van het beschikbaar gezinsinkomen
1	1,2	-18	-1,6
2	2,3	3	0,2
3	6,8	13	0,7
4	7,9	67	3,5
5	9,7	144	6,9
6	13,2	198	8,2
7	15,2	284	10,7
8	17,2	382	13,0
9	20,4	530	15,4
10	23,3	1184	23,7
volledige bevolking	11,6	275	11,2

**Bron:** simulaties met EUROMOD door Kris De Swerdt en André Decoster

Een gemiddelde winst van 275€per maand (of 11,2% van het beschikbaar inkomen) maakt het voorstel iets minder onrealistisch dan het voorstel Niemegeers en Pompen. Zoals hierboven reeds gesteld is ook deze vlaktaks progressief. Maar Tabel 4 illustreert heel duidelijk onze belangrijkste conclusie: het belastingvrij minimum gebruiken om de averechtse herverdeling bij te sturen die veroorzaakt wordt door de sterke daling van de tarieven voor de topinkomens werkt niet of zeker onvoldoende. De onderste decielen winnen nagenoeg niets of verliezen zelfs (o.a. door de afschaffing van de vermindering voor de vervangingsinkomens). Pas vanaf het vijfde deciel tekenen we een substantiële winst op van €144 per maand. Maar dan nog is de hervorming zéér regressief: het tiende deciel wint acht keer meer dan het vijfde deciel.

Het discours over verdelingseffecten van een vlaktaks is zowel in het boek van Niemegeers en Pompen als in de nota van Lijst Dedecker een voorbeeld bij uitstek van populistische misvattingen. De verhoging van de belastingvrije som (Niemegeers en Pompen), of a fortiori het laten dalen van de belastingvrije som met het inkomen (LDD), maakt de voorgestelde vlaktaks inderdaad progressief. Maar in vergelijking met het huidige systeem is het wel een groot tot heel groot cadeau voor de rijkere bevolkingsgroepen. Het systeem is progressief, maar veel minder progressief dan het huidige systeem. In de volgende sectie gaan we na of we geen combinatie kunnen vinden van vlaktakstarief en belastingvrij

minimum dat in vergelijking met het huidige systeem én budgetneutraal, én ongelijkheidsneutraal is.

### **3.3 Een rechtvaardige vlaktaks?**

Vanwaar het vreemde resultaat dat we met een hogere belastingvrije som niet even goed kunnen doen als met de huidige stijgende marginale tarieven? Komt een belastingvrije som dan niet vooral de lagere inkomenstrekkingen ten goede? Ja en nee. Natuurlijk zal het optrekken van de belastingvrije som van bvb. €6000 tot zeg maar €7500 een bonus betekenen in het beschikbaar inkomen van veel “lage inkomenstrekkingen”, maar niet voor de gezinnen met een belastbaar inkomen dat nu al onder de belastingvrije som valt. Dit fenomeen wordt steeds scherper naarmate de belastingvrije som al hoger is.

Om dit te illustreren keren we terug naar onze budgetneutrale vlaktaks van 38,5% uit Decoster, De Swert en Orsini (2008). Binnen die vlaktaks hebben we geleidelijk de belastingvrije som opgetrokken van €6000 tot €12500. Om de verdelingseffecten weer te geven van al die verschillende belastingssystemen stappen we hier wegens plaatsgebrek af van de effecten per deciel zoals in de vorige tabellen, maar rapporteren we enkel de Gini-coëfficiënt.

Tabel 5 (en de ermee corresponderende Figuur 3) geeft de Gini-coëfficiënt weer voor elk niveau van de belastingvrije som in een vlaktakssysteem met een tarief van 38,5%. De ongelijkheid met een vlaktaks van 38,5% en een belastbaar minimum van €6000 is veel hoger dan in het huidige systeem (nl. 0,307). Maar dat wisten we al. Wat de tabel en figuur vooral duidelijk maakt is dat het optrekken van het belastbaar minimum slechts ten dele soelaas brengt. Eerst daalt de ongelijkheid als we de belastingvrije som optrekken. Maar eens de belastingvrije som hoger is dan €8500 begint de ongelijkheid opnieuw te stijgen wanneer we ze nog hoger optrekken.

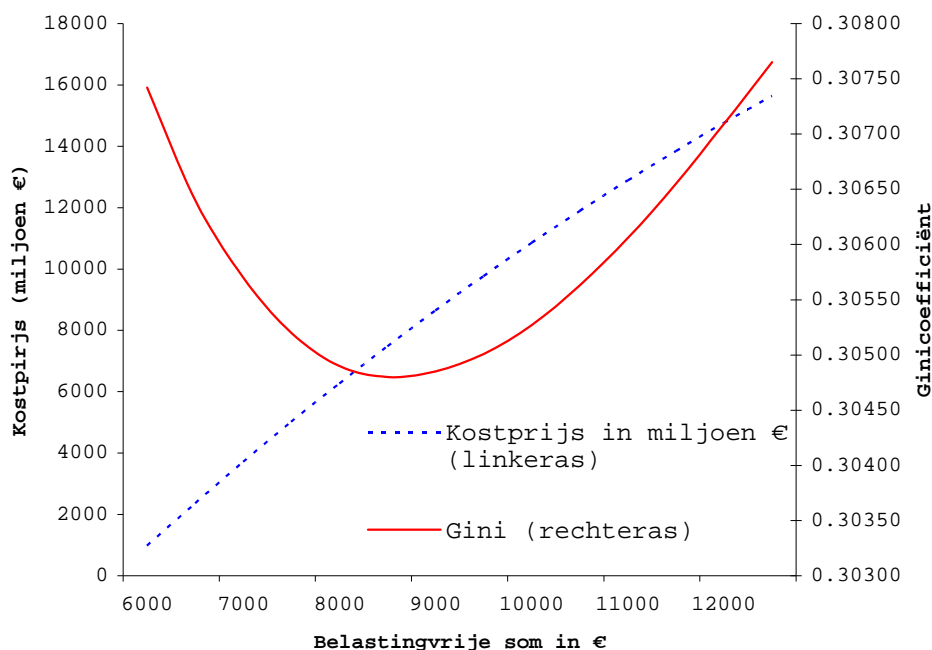
**Tabel 5: Budgettaire kost en ongelijkheid bij optrekken van de belastingvrije som met een vlaktaks van 38,5%**

		vlaktaks van 38,5%	
		ongelijkheid (Gini)	budgettaire kost (Mio €)
Gini van het inkomen vóór belastingen:			0,375
Gini van het inkomen na belastingen met het huidige systeem:			0,281
Belastingvrije som		ongelijkheid (Gini)	budgettaire kost (Mio €)
6000		0,30742	978
6500		0,30640	2372
7000		0,30570	3717
7500		0,30520	5019
8000		0,30490	6270
8500		0,30480	7481
9000		0,30485	8645
9500		0,30501	9770
10000		0,30527	10848
10500		0,30563	11886
11000		0,30606	12884
11500		0,30655	13841
12000		0,30709	14759
12500		0,30765	15644

**Bron:** simulaties met EUROMOD door Kris De Swerdt en André Decoster

De rechterkolom bevat de budgettaire kost van deze operatie en bevestigt wat we al vaststelden met de belastingvrije som van Niemegeers en Pompen: dit is een peperdure, om niet te zeggen onbetaalbare operatie.

**Figuur 3: Budgettaire kost en ongelijkheid bij optrekken belastingvrije som met een vlaktaks van 38,5% (tabel 5)**



De voorgaande berekeningen roepen vanzelfsprekend de vraag op of we dan geen vlaktaks kunnen vinden die de ongelijkheid doet dalen of die evenveel herverdeelt als het huidige progressieve systeem? Toch wel. Alleen volstaat het dan niet enkel via de belastingvrije som te werken. We moeten ook het tarief zelf optrekken. Wij hebben die berekeningen gemaakt, en onderzocht hoe hoog tarief én belastingvrije som moeten zijn om het herverdelend karakter van de huidige personenbelasting (min of meer) intact te houden.

Als we bijvoorbeeld een vrijgesteld minimum van €6000 hanteren, en we laten toe dat het herverdelend karakter ten hoogste met 10% afneemt, hoe hoog moet dan het vlaktakstarief zijn? Het antwoord is ontvondend: enkel met een tarief van 49% beperken we de erosie van het herverdelend karakter tot iets minder dan 10%.<sup>8</sup> Natuurlijk hebben we nu de beperking van opbrengstneutraliteit laten varen. Zo een hoog tarief met een ongewijzigd belastingvrij minimum brengt maar even €9,3 Mia te veel op. Laat ons die daarom gebruiken om het vrijgesteld minimum op te trekken. Welnu, we botsen weer op de hoger vastgestelde beperktheid van herverdeling via het vrijgesteld minimum. Met een

<sup>8</sup> De Gini na belastingen bedraagt dan 0,28993, en de reductie in de ongelijkheid door het belastingsysteem is 90,3% van die van het huidige systeem.

vrijgesteld minimum van €8000 en een tarief van 49% halen we de hoogst mogelijke herverdeling uit de vlaktaks. Maar die bedraagt nog altijd maar 92,5% van deze van het huidige systeem (dus een erosie van herverdeling van 7,5%). Alleen een nóg hoger tarief kan ons in de buurt van de herverdeling brengen van het huidige progressieve systeem.

De relevante resultaten van deze oefening staan in Tabel 6. Daar tonen we de combinaties van vrijgesteld bedrag én vlaktakstarief die leiden tot een herverdeling die niet al te sterk afwijkt van het huidige systeem (dus een Gini die niet al te veel afwijkt; zie noot bij de tabel). De eerste kolom van de tabel toont aan dat dit mogelijk is voor een tamelijk groot bereik van vrijgestelde minima: van €6000 tot meer dan €10000. Maar het is de tweede kolom die revelerend is. Om de herverdeling ongewijzigd te laten moeten we altijd minstens een tarief hanteren van 53%! Het spreekt vanzelf dat dergelijk tarief in combinatie met een niet verhoogd vrijgesteld minimum tot veel extra inkomsten leidt. Dat is kolom 3. Als we dus de drie beperkingen samen nemen: a) een vlaktaks gebruiken met een vrijgesteld minimum en één tarief, b) geen extra inkomsten genereren, en c) geen sociaal bloedbad aanrichten en dus de herverdeling ongewijzigd laten; dan blijft er niet veel keuze over. Het betreffende belastingsysteem staat op de allerlaatste lijn van tabel 5: een vrijgesteld minimum van €10375 en een vlaktaks tarief van 55%. Bemerkt dat dit opmerkelijk dicht bij het – voor zover we weten niet becijferde – voorstel van collega Vanistendael komt die een belastingvrije som van €10000 en een tarief van 50% voorstelde.

**Tabel 6: Combinaties van vlaktakstarieven en belastingvrije som die de herverdeling ongewijzigd laten<sup>(a)</sup>**

Belastingvrije som	vlaktakstarief	budgettaire kost (Mio €)
6000	54	-14206
7000	53	-9456
7100	53	-9092
7200	53	-8731
7300	53	-8373
7400	53	-8017
7500	53	-7663
7600	53	-7313
7700	53	-6966
7800	53	-6622
8000	53	-5941
8100	53	-5604
8200	53	-5268
8300	53	-4934
9500	54	-1875
9600	54	-1567
9700	54	-1262
10400	55	103
10500	55	395
10600	55	686
10375	55	30

(a) “*Ongewijzigde herverdeling van het belastingsysteem*” werd hier bepaald door die combinaties te selecteren waarvoor de reductie van de ongelijkheid in het inkomen voor belastingen minstens 99,5% bedraagt van deze van het huidige progressieve systeem.

Bron: simulaties met EUROMOD door Kris De Swerdt en André Decoster

Bovenstaande berekeningen tonen de logische inconsistentie van veel vlaktaksvoorstellen aan. Er zijn veel argumenten te verzinnen voor een vlaktaks, maar dat hij meer zou herverdelen van rijk naar arm dan het huidige systeem hoort daar zeker niet bij. Het LDD-voorstel erkent dat en probeert het te remediëren, weze het ons inziens op een complexe en slechts gedeeltelijke manier. Maar in de titel van het boek “rechtvaardig” opnemen om de vlaktaks te omschrijven, zoals Niemegeers en Pompen doen, lijkt ons lichtzinnig of ter kwader trouw.

We menen onderhand de tegenwerping te kennen die deze auteurs tegen onze berekeningen zullen maken. De vlaktaks van, bijvoorbeeld, 38,5% is opbrengstneutraal wat de personenbelasting betreft, maar net daarom veel te hoog. Als we zouden rekening houden met terugverdieneffecten én mogelijke besparingen dan zou de vlaktaks veel lager

kunnen zijn. In hun geval 15%. Hoog tijd dus om ook deze bewering te toetsen op haar wetenschappelijke degelijkheid.

#### **4. EEN VLAKTAKS DOELTREFFEND?**

Met deze vraag verwijzen we naar het tweede element in de titel van het boek van Niemegeers en Pompen “Vlaktaks: Rechtvaardig en Doeltreffend”. Alleen is niet altijd duidelijk wat met “doeltreffend” bedoeld wordt. De auteurs lijken vooral te verwijzen naar de economische groei die in landen waar een vlaktaks werd ingevoerd, hoger is dan in de landen zonder vlaktaks. Die hogere economische groei leidt op haar beurt dan weer tot extra belastinginkomsten, de fameuze *terugverdieneffecten*.

In deze paragraaf houden we de veronderstelde terugverdieneffecten van de twee vlaktaksvoorstellen tegen het licht. In het LDD-voorstel staan geen eigen of nieuwe schattingen van terugverdieneffecten. Er wordt vooral verwezen naar het boek van Niemegeers en Pompen of naar dezelfde bronnen als deze die door deze auteurs werden gebruikt. Daarom focussen we in wat volgt in hoofdzaak op de terugverdieneffecten uit het vlaktaksvoorstel van Niemegeers en Pompen. We confronteren ze met de door ons berekende terugverdieneffecten en leggen ook uit waarom we die berekenen in een budgetneutraal kader.

##### **4.1. Naar een economische groei van 8% in België?**

Eén van de vaak terugkerende argumenten pro een vlaktaks is dat de economische groei in landen die een vlaktaks hebben ingevoerd hoger zou zijn dan in landen die dat niet hebben gedaan. Heel vaak wordt daarbij verwezen naar Rusland. Tja, Rusland heeft inderdaad een vlaktaks van 13%, en een economische *groei* die – toch de laatste jaren – beduidend hoger ligt dan de Belgische.

Eén van de eerste zaken die we studenten dienen aan te leren in het wetenschappelijk bedrijf is dat er een onderscheid is tussen “correlatie” – het samen voorkomen van gebeurtenissen – en “causaliteit” – het feit dat de ene gebeurtenis veroorzaakt wordt door de andere. Het is niet voldoende dat Rusland én een hoge groei kent, én een vlaktaks heeft ingevoerd, om daaruit te concluderen dat het de vlaktaks is die deze hoge groei veroorzaakt heeft. De hoge groei zou bv. ook kunnen liggen aan de hoge olie- en gasprijzen? Om nog niet te spreken van het catch-up-effect van landen die een zoveel lager BBP per capita

hebben dan het onze en enkele jaren geleden gekozen hebben voor een markteconomie. De wetenschappelijke vraag is dus: zouden de landen die een vlaktaks hebben ingevoerd ook niet sterk gegroeid zijn als ze de vlaktaks niet hadden ingevoerd?

Het menswetenschappelijk karakter van economie zorgt ervoor dat het opzetten van dergelijk tegenfeitelijk experiment verre van zelfsprekend is. Wel zijn er de laatste jaren meer en meer econometrische technieken ontwikkeld die, als de gegevens voorhanden zijn, net wél toelaten om sommige beleidsveranderingen als een “natuurlijk experiment” te beschouwen. En de invoering van de vlaktaks in Rusland is nu net een schoolvoorbeeld van dergelijk natuurlijk experiment. De enige studie die op een wetenschappelijke manier nagaat of de invoering van een vlaktaks gunstige effecten heeft op de economische groei, is dan ook deze over de Russische vlaktaks. Ze is van de hand van IMF-medewerkers Ivanova, Keen en Klemm (2005). Na controle van alle andere factoren die economische groei kunnen beïnvloeden, komen ze tot het besluit dat er geen enkel waarneembaar effect was van de Russische vlaktaks op de economische groei.

Deze conclusie staat wel in heel schril contrast met de uitspraak van Niemegeers en Pompen:

*“Aangezien arbeid en ondernemingsinitiatief gestimuleerd worden, mag jaarlijkse [sic] een extra stijging van minstens 6% van het BBP realistisch geacht worden (groei cijfers die zelfs nog mager zijn vergelijking [sic] met de groei cijfers van andere landen die al met een vlaktaks werken” (p.138).*

Temeer omdat de auteurs die extra groei van 6% ook vertalen naar maar liefst 6 miljard euro extra belastingontvangsten. We kunnen niet anders dan deze hypothese van terugverdieneffecten als onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd beschouwen.

Anderzijds betekent het cijfer van tafel vegen niet dat de denkoefening oninteressant is. Want worden arbeid en ondernemingszin immers niet gestimuleerd met lagere belastingen? Wij hebben dat gedetailleerd in kaart gebracht, weze het dan enkel wat betreft het effect op de bereidheid tot werken (*arbeidsaanbod* in economisch jargon). We komen daarop terug in 3.4, waar we ons eigen terugverdieneffect voorstellen. Eerst leggen we kort uit waarom we daarbij in hoofdzaak werken met “opbrengstneutrale” vergelijkingspunten. M.a.w. waarom we een vlaktaks zoeken die evenveel opbrengt als het huidige systeem.



#### 4.2. De vraag “Hoe we belasten” scheiden van “Hoeveel we belasten”

In tegenstelling tot tamelijk gratuite uitspraken over de effecten op economische groei om een belastingverlaging te verdedigen, hebben economen wel een heel precieze definitie over wat ze onder “efficiëntieverliezen” van belastingen verstaan. Ze noemen dat “overlast” of “excess burden”. Het is hier niet de plaats om deze definitie in detail uit te leggen. Veel studenten bijten er zich trouwens de tanden op stuk als ze een cursus Openbare Financiën volgen. Maar de essentie van deze “overlast” van belastingen schuilt in het element “over” van de term “overlast”.

Economen meten de last van belastingen als het welvaartsverlies dat de burger die de belastingen betaalt, ondergaat in de vorm van verloren gegane consumptiemogelijkheden. Stel bij wijze van voorbeeld dat de overheid extra publieke goederen wil aanbieden ter waarde van €1. Als ze die financiert met belastingen en daarvoor €1 ophaalt bij de burgers, dan wordt het welvaartsverlies van die €1 gecompenseerd door de waarde van het extra publiek goed dat de burger kan consumeren. In dat geval is de enige vraag die rest óf de burger wel dat publiek goed wil. Dit is m.a.w. de vraag naar “hoeveel overheidsop treden?”. Het antwoord daarop hangt af van de voorkeuren van de burgers. Daarnaast echter stelt zich het probleem dat de meeste belastingen die we kennen en gebruiken (de inkomstenbelasting, BTW en accijnzen, de vennootschapsbelasting) een groter welvaartsverlies veroorzaken dan die ene euro.<sup>9</sup> Anders gesteld: van die ene euro welvaartsverlies van de burger komt er minder dan één euro terecht bij de overheid (de fameuze “leaky bucket”). Of: om één euro te ontvangen moet de overheid meer dan één euro belasting heffen. Stel dat dit bv. 1,20€ is, dan zeggen we dat er een “overlast” is van 20 eurocent.

Kortom, elke ernstige studie over belastingen maakt een onderscheid tussen de volgende twee vragen:

- hoe kan de overheid €1 verzamelen met zo weinig mogelijk welvaartsverliezen voor de burger? met zo weinig mogelijk “overlast” dus. Dat noemen we een efficiënte belasting. We gaan daarbij uit van een gegeven niveau aan ontvangsten en bekijken of we een belastingsysteem kunnen vinden dat deze ontvangsten genereert met minder welvaartsverlies dan het huidige systeem.
- moet de overheid wel €1 verzamelen? of ook: wat doet de overheid met die €1 en welke welvaart genereert dat bij de burger?

---

<sup>9</sup> Het is hier niet de plaats om in te gaan op de verklaring voor dat extra welvaartsverlies. Het extra verlies volgt uit de mogelijkheid voor de burger om zijn gedrag zo aan te passen dat hij de belastbare grondslag kan beïnvloeden. Om minder inkomstenbelasting te betalen gaat hij bijvoorbeeld minder werken. Om minder accijnzen of BTW te betalen, vermindert hij zijn consumptie.

Die twee vragen niet duidelijk onderscheiden, is vragen om moeilijkheden. Of verwarring zaaien. Daarom berekenen economen, die belastingsystemen vergelijken “opbrengstneutrale” belastingen. De tweede vraag wordt in de koelkast gestopt, wat vanzelfsprekend niet betekent dat die tweede vraag op zichzelf ook niet interessant is. Wel integendeel.

Onze opbrengstneutrale vlaktaks in Decoster, De Swerd en Orsini (2008) bedraagt 38,5% als we geen rekening houden met terugverdieneffecten. Voor we in sectie 3.4 nagaan hoe ver we die 38,5% kunnen laten dalen als we wél rekening houden met terugverdieneffecten, bekijken we hoe Niemegeers en Pompen opbrengstneutraliteit realiseren. Dat is immers niet vanzelfsprekend. Een tarief van 15% en vrijgesteld bedrag van €2500 leidt tot een ontvangst van €16 miljard, ter vergelijken met meer dan €2 miljard in het huidige systeem. Er moet dus zomaar even €36 miljard gevonden worden. Voor het voorstel van LDD geldt dit in mindere mate, aangezien hun tarief 25% bedraagt. Ze berekenen hun terugverdieneffecten trouwens niet echt maar nemen enkel de argumenten op een kwalitatieve manier over uit Niemegeers en Pompen.

#### **4.3. Dit “Dromen” is echt wel “Bedrog”**

Niemegeers en Pompen maken het verlies van €36 miljard als volgt goed:

- |  |              |
|--|--------------|
| 1. efficiëntere inning van de belastingen:     | €5 miljard   |
| 2. besparingen op de werking van de overheid:  | €10 miljard  |
| 3. lagere intrestlasten op de openbare schuld: | €2,4 miljard |
| 4. afschaffing notionele intrestaftrek:        | €0,5 miljard |
| 5. afschaffing subsidies aan bedrijven:        | €5,5 miljard |
| 6. minder fiscale fraude:                      | €6 miljard   |
| 7. meer economische groei:                     | €6 miljard.  |

Het laatste cijfer hebben we weerlegd als zeer onrealistisch. Dat er minder fiscale fraude zou kunnen zijn, betwisten we niet. We merken wel op dat er ook *theoretische* modellen zijn die voorspellen dat de fiscale fraude zou kunnen toenemen als de belastingen dalen (gewoon omdat we rijker worden, en dan graag meer risico nemen). Empirisch onderzoek moet dus uitsluitsel geven en dat is jammer genoeg zéér schaars (en dat volgt uit de aard van de zaak natuurlijk). Het enige onderzoek dat enig licht op de zaak zou kunnen werpen is dat van Ivanova, Keen en Klemm (2005) over de invoering van de Russische vlaktaks. Het enige noemenswaardige effect was daar inderdaad een afname van de fraude en/of ontwijking. Alleen merkt (o.a.) Keen in zijn meest recente publicatie hierover zelf op:

*“It remains unclear, however, whether the apparent improvement in compliance in Russia was indeed a behavioral response to the parametric change in the tax structure itself or a strengthening of some aspects of tax administration that occurred at around the same time, including strong statements by the newly-elected President Putin intended to bolster compliance” (Keen, Kim and Varsano, 2007).*

Het is onduidelijk waarop de empirische veronderstelling van Niemegeers en Pompen:

*“Aangezien een vlaktaks van 15% de effectieve aanslagvoeten minstens halveert, kun je redelijkerwijs aannemen dat ook de belastingontduiking met de helft zal verminderen” (p.138).*

gebaseerd zou kunnen zijn. Het levert hen wel nog eens € “verondersteld” miljard euro op.

Ook de lagere intresten op de overheidsschuld gaan uit van dergelijke heroïsche, maar vooral ongefundeerde hypothesen, nl. dat het verhoogd sparen zou leiden tot een daling van intrestvoeten (ze suggereren een daling met één procentpunt). Hoe dit zich inpast in het door de ECB gestuurde monetaire beleid, ons prijsnemerschap op de internationale kapitaalmarkten, en de reële groei van 8% is een macro-economisch raadsel.

De besparingen op werking van de overheid zijn gebaseerd op of geïnspireerd door de studie van Afonso, Schuknecht en Tanzi (2005) waarin deze auteurs efficiëntie-indicatoren berekenen voor een resem OECD-landen. Ze berekenen scores van relatieve efficiëntie. Eerst wordt het *resultaat* dat een overheid bereikt (de “output”), berekend door tal van indicatoren (bv. BBP per capita, een corruptie-index, armoede, scholingsgraad, levensverwachting, grootte van het zwart circuit, kwaliteit van de rechtspraak) te herschalen, te normaliseren en dan *ongewogen* op te tellen. Die outputindicator wordt dan gedeeld door de totale middelen die naar de overheid gaan (als % van het BBP). Dan volgt nog een normalisatie waarbij het efficiëntste land 1 krijgt als score. De Verenigde Staten, Luxemburg en Japan staan op 1.

Het gemiddelde voor de EURO-landen bedraagt 0,70. België haalt 0,66. Dat de methodologie door heel veel collegae bekritiseerd wordt, is nog eufemistisch uitgedrukt. Geloven we werkelijk in een macro-economische “*productiefunctie*” die deze ene input (% van het BBP dat via de overheid loopt) linkt aan deze berekende performantie-index? Hoe gevoelig zijn de bekomen resultaten voor de al dan niet “vergeten” of weggelaten dimensies? Of voor de manier waarop bv. corruptie-indices zelf, laat staan de grootte van het zwarte circuit, gemeten worden? Dat bovenvermelde landen op één staan, zal zeker te maken hebben met het feit dat ze er ver boven uitsteken wat BBP per capita betreft. En het

feit dat Zweden, Finland en Denemarken inefficiënter zijn dan België (Zweden haalt 0,57; Finland 0,61 en Denemarken 0,62), lijkt ook niet echt bemoedigend om veel beleidsrelevantie uit dit resultaat te halen.

Hiermee beweren we niet dat constructie van dergelijke “synthetische outputindicatoren” zinloos zou zijn. Het kernachtig beschrijven van zeer multidimensionele aspecten van een samenleving is een nobele doelstelling, en wat communicatie naar beleidsmakers betreft, misschien zelfs een onontbeerlijk hulpmiddel om een “verhaal” op te hangen. Maar als er iets is waar de wetenschappers in dit domein het over eens zijn, dan is het wel dat één van de absolute vereisten om op een wetenschappelijke manier met dergelijke indicatoren om te gaan het voorafgaandelijk opstellen van een conceptueel raamwerk is waarin de indicator past. In dit geval ontbreekt dat volledig. Bovendien:

*“As far as decision makers are concerned, it is likely that for policy action individual variables and quantitative analyses (e.g. cost-benefit) are more relevant than an aggregate measure.”* (Saltelli, 2007, p. 68)

schrijft één van de leidende figuren in dit domein. Kortom, dergelijke indicatoren en de erop gebaseerde lijstjes zijn wellicht bruikbaar in het publieke discours om bv. de aandacht te vestigen op de nood aan een meer performante overheid. Maar geen zinnig mens haalt het in zijn hoofd op die 0,66-score van België een kwantitatief beleidsadvies voor mogelijke besparingen te baseren. Ook (of vooral) de auteurs van de studie zelf zouden hun resultaat nooit op deze manier interpreteren. M.a.w. uit dit cijfer afleiden dat de Belgische overheid dezelfde “output” kan produceren met 34% minder uitgaven is eerder lachwekkend. Blijkbaar beseffen de auteurs dit ook, want de mogelijke besparing die ze daar eerst uit afleiden (34% van €139 miljard overheidsuitgaven geeft een besparing van €47,26 miljard) wordt dan plots naar beneden gehaald tot €10 miljard (onder het mom van “redelijkheid” en dat het Europees gemiddelde van 71% efficiëntie volstaat). Wij beweren derhalve niet dat de overheid niet zou kunnen besparen. Maar we weigeren dit in te schatten op dergelijke ongefundeerde wijze. Wij hebben zelf geen wetenschappelijk verantwoord onderzoek verricht ter zake, en schuiven daarom liever geen cijfer dan een absurd cijfer naar voor.<sup>10</sup>

Hetzelfde geldt trouwens voor de €5 miljard “efficiëntere inning” van belastingen. Investeren in een efficiëntere belastingadministratie, zowel wat betreft menselijk als fysiek kapitaal, is ongetwijfeld broodnodig. Maar of dit spoort met een besparing van €5 miljard

---

<sup>10</sup> Voor een recente toepassing van de techniek van de “efficiency frontier” om de efficiëntie van Belgische overheidsuitgaven te meten, zie Eugène (2008). De studie plaatst de gebruikte methodologie in het gepaste kritische kader, en past de techniek niet toe op het totaal van de overheidsuitgaven, maar wel op aparte deelsectoren zoals onderwijs, gezondheidszorg en openbare veiligheid en justitie.

is zeker onvoldoende aangetoond. Bovendien sluiten we niet uit dat op zijn minst een deel van die miljardenbesparing ook al opgenomen werd in de andere twee posten (efficiënt werkende overheid en minder fiscale fraude).

Ons besluit hierbij is *niet* dat er geen besparingen mogelijk zouden zijn bij de overheid. Maar wel dat de cijfers die in vermelde studies gebruikt worden van weinig waarde zijn. Om realistische terugverdieneffecten in te schatten is minutieus, tijdrovend en wetenschappelijk verantwoord werk nodig. In de volgende sectie geven we een voorbeeld van dergelijke inschatting van één mogelijk terugverdieneffect. Dat het *enkel* over de mogelijke toename van het arbeidsaanbod gaat is vanzelfsprekend een beperking. Maar het partiële karakter van de analyse kan ook geïnterpreteerd worden als de prijs die men moet betalen om op een ernstige manier over belastinghervormingen te spreken.

#### **4.4. Een schatting van “Terugverdieneffecten”**

We keren daarvoor terug naar de eerste vraag, en het begrip “overlast” dat een maatstaf is voor “efficiëntie” van belastingen. Deze *overlast* volgt uit de mogelijkheid van de belastingplichtige om zijn gedrag aan te passen om zo minder belasting te moeten betalen. Als we arbeidsinkomen belasten, dan gaan we eventueel minder werken; en als we sigaretten belasten dan gaan we eventueel minder roken. De “eventueel” in de vorige zinnen verwijst naar empirisch werk dat nodig is om de grootte van deze reactie van de burgers in te schatten. De vraag bij belastingen is immers meestal niet óf er excess burden (en dus extra welvaartsverlies) is, maar wel hoe groot dit extra verlies is.

De gedragsreacties van economische agenten op belastingen inschatten, is een secuur en moeilijk werk. Maar in de onderliggende theorie hebben economen de laatste dertig jaar grote vooruitgang geboekt. Essentieel daarbij is dat het gedrag van een individu, of een individuele onderneming gemodelleerd wordt, want uiteindelijk zijn zij het die de beslissingen nemen. Dat is wat ons model doet. Achteraf aggregeren we dan die resultaten om tot een voorspelling van de “macro”-effecten te komen. Het voordeel van deze “micro”-analyse is trouwens dat ze naast de beter gefundeerde geaggregeerde voorspellingen ook toelaat om de verdelingseffecten te berekenen die we hebben voorgesteld in paragraaf 1.

Zelf hebben wij geen expertise in hoe ondernemingen op belastingen reageren. Onze berekeningen slaan dus enkel op wat economen de “aanbod”-zijde van de arbeidsmarkt noemen. Dat is een beperking natuurlijk. Maar toename van het aanbod is wel een

noodzakelijke voorwaarde om, als er ook extra vraag naar arbeid zou ontstaan, de openstaande vacatures ingevuld te krijgen.

In Decoster, De Swerd en Orsini (2008) en Decoster en Orsini (2007) hebben we in detail in kaart gebracht hoe een vlaktaks de prikkel om te werken verandert, hoe daarop gereageerd wordt, en hoeveel extra opbrengsten daardoor gegenereerd worden via sociale bijdragen, betaalde personenbelasting en zelfs indirecte belastingen (mensen die meer verdienen, consumeren ook meer en betalen dus meer BTW en accijnzen). De budgettaire effecten vatten we samen in Tabel 7.

De eerste kolom van Tabel 7 geeft de verschillende ontvangstencategorieën weer voor het basisscenario waarvoor we het “terugverdien”-effect berekenen. In ons geval is dit basisscenario een vlaktaks van 38,5% met het huidige niveau van het vrijgestelde minimum. Deze vlaktaks is ongeveer opbrengstneutraal. We beantwoorden de vraag naar het terugverdieneffect door na te gaan hoeveel extra inkomsten er zouden gegenereerd worden door de toename van het arbeidsaanbod. Die informatie staat in de tweede kolom.

Eenzijds is dit budgettaire effect bemoedigend: op een totaal netto-budget van €7 miljard, is er een extra ontvangst van €1,205 miljard. De tabel toont aan in welke mate die extra ontvangsten komen van de personenbelasting (€69 miljoen), de sociale bijdragen (€39 miljoen), maar ook een daling van de werkloosheidsuitkeringen (-€8 miljoen) en een toename van de indirecte belastingen (€109 miljoen). Goed nieuws dus, en het gevolg van een toename van het arbeidsaanbod met 47000 voltijds equivalenten (zie Decoster, De Swerd en Orsini, 2008 voor details).

**Tabel 7: Budgettaire effecten van de reacties in het arbeidsaanbod bij een vlaktaks van 38,5% (in miljoen €)**

	(1)	(2)	(3)
inkomstencategorie	opbrengst in miljoen € in basisscenario (vlaktaks 38,5% met vast arbeidsaanbod)	verandering in miljoen € in vergelijking met het cijfer in kolom (1) t.g.v. verandering arbeidsaanbod	bijkomende verandering in miljoen € t.g.v. de daling van het tarief van 38,5 naar 37%
personenbelasting	38,743	369	-1473
sociale bijdragen werkgevers	14,735	198	21
sociale bijdragen werkgevers	20,685	441	45
minimum inkomensgarantie	3,032	10	-61
werkloosheid	6,304	-98	-9
indirecte belastingen	12,325	109	189
netto effect op het budget	77,152	1,205	-1,148

**Bron:** Decoster, De Swerd and Orsini (2008)

Dit resultaat laat ons toe om het vlaktakstarief eventueel verder te verlagen. De 38,5% was wel budgetneutraal onder de veronderstelling dat de economische agenten niet reageren, maar nu we “geactiveerd” hebben en €1,2 miljard extra inkomsten genereren is deze 38,5% natuurlijk te hoog. Kolom (3) geeft weer hoe ver we het vlaktakstarief kunnen laten dalen als we rekening houden met deze toch niet onaardige extra opbrengst. Het antwoord is ontnuchterend. Slechts tot 37%... De reden is niet ver te zoeken: €1,2 miljard is net als de 47000 voltijds equivalente, een bemoedigend resultaat. Maar dit bedrag gebruiken om voor *alle* belastingplichtigen een tariefverlaging door te voeren drukt ons met de neus op de werkelijkheid. Het vlaktakstarief verlagen van 38,5% tot 37% doet de inkomsten van de personenbelasting al onmiddellijk met bijna €1,5 miljard dalen. Zijn er positieve effecten op de ontvangsten van een verlaging van de personenbelasting? Ja. Hebben we hier te maken met een Laffercurve-effect? In de verste verten niet. Daarvoor is de arbeidsaanbodreactie veel te beperkt.

Alleen al de twee verschillende manieren om dit terugverdieneffect voor te stellen (enerzijds €1,2 miljard extra opbrengst, anderzijds een heel beperkt effect op het opbrengstneutrale tarief) toont aan hoe makkelijk het is om, zelfs met cijfers, een vertekend of zelf populistisch discours te houden.

## 5. BESLUIT

De titel van het boek van Niemegeers en Pompen luidt “Vlaktaks: rechtvaardig en doeltreffend”. Noch het eerste adjectief (rechtvaardig), noch het tweede (doeltreffend) zijn op ernstige berekening gestoeld. De voorstellen van Lijst Dedecker zijn meer doordacht. Maar ook het LDD-voorstel doorstaat de toets van de harde cijfers niet.

In dit Leuvens Economisch Standpunt toonden we aan dat het uitgangspunt van veel voorstanders van een vlaktaks manifest onjuist is: onze belastingen zijn wel degelijk progressief en dus herverdelend. De voorstellen die circuleren leiden dan ook of tot grote verliezen voor armere bevolkingsgroepen, of, wanneer de budgetbeperking genegeerd wordt, tot winsten die voor de topdecielen tien tot honderdmaal groter zijn dan voor de armste decielen. We hebben daar in vroegere publicaties al herhaaldelijk op gewezen, en onze resultaten worden ook voortdurend bevestigd door binnen- en buitenlandse studies. Zelfs een model dat fundamenteel verschillend van aanpak is in vergelijking met ons partieel microsimulatiemodel, m.n. het toegepast algemeen evenwichtsmodel MIMIC voor de Nederlandse economie, komt heel recent ook weer tot hetzelfde besluit:

*“Hence, a flat tax yields less efficient redistribution than the current progressive rate structure in the Netherlands” (de Mooij, 2008).*

Aangezien er ook geen wetenschappelijk evidentie is dat de hogere groei in landen die een vlaktaks hebben ingevoerd te maken heeft met die vlaktaks zelf, is het een intrigerende vraag waarom de voorstellen toch steeds blijven opduiken. Misschien ligt het antwoord wel in het besluit dat de auteurs van het IMF-artikel trekken na hun onderzoek naar de effecten van de Russische vlaktaks. Voor hen is de relevante vraag al lang niet meer wanneer Westerse landen zullen overstappen op een vlaktaks, maar wel wanneer de landen die de vlaktaks hebben ingevoerd die weer zullen afvoeren. Dat is gebaseerd op hun analyse dat de hoofdrede voor de invoering lag in de “signaalfunctie”, en dat het signaal op dit moment snel aan belang inboet:

*“At least for the second wave of reforms, and those still being undertaken, it is hard not to conclude that a key reason for the spread of low-rate flat taxes has been as an attempt to signal to the rest of the world a fundamental regime change, shifting toward more market-oriented policies. [...] Combined with the notion of yardstick competition with neighboring countries as an explanation of the regional diffusion, the signaling rationale appears to rationalize the observed spread of the flat tax. [...] Whether such an expensive form of signaling is warranted, especially as the increasingly commonality of low rate flat taxes dilutes its distinctiveness, remains to be seen. In countries where the commitment to an even-handed treatment of distinct taxpayers is not in doubt, where tax compliance is better established and tax administration more effective, where the income tax is more important in revenue terms and the revenue-neutral flat rate*



*consequently higher, and where presumptions of marginal rate progressivity are more entrenched, the attractions of the flat tax have proved correspondingly less. The question is whether, as these conditions become more established in the flat tax countries themselves, the flat tax structures there will prove sustainable. The strengthening of the additional tax in Serbia in 2006, the intended reintroduction of a progressive rate schedule in São Tomé and Príncipe, and the questioning of flat taxation during the 2006 elections in the Slovak Republic suggest that the political robustness of the flat tax is not assured.” (Keen, Kim and Varsano, 2007)*

Ons lijkt het dat een samenleving als de onze niet echt nood heeft om aan de buitenwereld te signaleren dat we in een vrije markteconomie leven. Zeker niet als dit overbodig signaal onrechtvaardig en onverantwoord duur is.

Betekent dit alles dat we “tegenstander” zouden zijn van een vlaktaks? Hoegenaamd niet. Sinds halfweg de jaren negentig wordt door vele economen hard gestudeerd op realistische en verantwoorde vlaktakssystemen (met het boek van Atkinson, 1995 als mijlpaal en scharnierpunt). Alleen is een *conditio sine qua non* dat het ernstig gebeurt. Het betekent a fortiori ook niet dat er niet ernstig dient nagedacht te worden over een aanpassing of zelfs fundamentele hervorming van ons belastingsysteem. Er is ongetwijfeld nood aan een hernieuwd contract tussen burger en overheid zowel wat betreft wát de overheid doet, hoé ze het doet, en hoe ze het financiert. Alleen is de inzet daarvan té belangrijk om deze maatschappelijke discussie (die dus ook ideologisch móét zijn) te baseren op loze kreten en onverantwoorde experimenten zoals bv. gepropageerd in het boek van Niemegeers en Pompen.

Onze analyses kunnen slechts een (klein) deelaspect verhelderen van een dergelijk brede maatschappelijke thematiek. Eén van de moeilijkheden om onze studies en resultaten te positioneren in het maatschappelijke debat is juist dat we de beperktheid ervan inzien, zowel wat de methodologie als wat de scope ervan betreft. Maar als we niet willen dat John Kay gelijk heeft als hij schrijft:

*“the voices of the wise who know that they do not know are often drowned by the ignorant who do not know that they do not know” (John Kay in Financial Times van 29 mei 2005)*

dan kunnen we niet anders dan proberen het boek van Niemegeers en Pompen te overstemmen.

## 6. REFERENTIES

- ATKINSON, A. (1995), *Public Economics in Action: The Basic Income/Flat Tax Proposal*, Oxford University Press, Oxford.
- AFONSO, A., SCHUKNECHT, L. and TANZI, V. (2005), Public sector efficiency: an international comparison, *Public Choice*, 123 (3-4), 321-347.
- DECOSTER, A., DE SWERDT, K. and ORSINI, K. (2008), A Belgian flat income tax: effects on labour supply and income distribution, CES Discussion Paper 08.20, Centrum voor Economische Studiën, K.U.Leuven.
- DECOSTER, A., DE SWERDT, K. and VERBIST, G. (2007), Indirect taxes and social policy: distributional impact of alternative financing of social security, CES Discussion Paper 07.11, Centrum voor Economische Studiën, K.U.Leuven.
- DECOSTER, A. en ORSINI, K. (2007), Verdient een vlaktaks zichzelf terug?, *Leuvens Economische Standpunten* 117, Centrum voor Economische Studiën, K.U.Leuven.
- DECOSTER, A. en VAN CAMP, G. (2005), Hoe vlaks is onze tax? Is een flat tax “fair”?, *Leuvense Economische Standpunten* 110, Centrum voor Economische Studiën, K.U.Leuven.
- DE MOOIJ, R. (2008), Reinventing the Dutch tax-benefit system: exploring the frontier of the equity-efficiency trade-off, *International Tax and Public Finance*, 15(1), 87-103.
- DIAMOND, P. A. (1998), Optimal Income Taxation: An Example with a U-Shaped Pattern of Optimal Marginal Tax Rates, *American Economic Review*, 88(1), 83-95.
- EUGÈNE, B. (2008), The efficiency frontier as a method for gauging the performance of public expenditure: a Belgian case study, Nationale Bank van België, Working Paper Research n°138.
- IVANOVA, A., KEEN, M. and KLEMM, A. (2005), The Russian ‘flat tax’ reform, *Economic Policy*, 20 (43), 397-444.
- KEEN, M., KIM, Y. and VARSANO, R. (2007), The flat tax(es): principles and experience, *International Tax and Public Finance*, forthcoming.
- Lijst Dedecker, BOONE, A. (2008), De LDD-vlaktaks. Haar plaats binnen het LDD-hervormingsplan en haar gevolgen voor burgers en overheid, Nota.
- NIEMEGEREERS, W. en POMPEN, E. (2008), *Vlaktaks: Rechtvaardig en Doeltreffend*, Roularta Books, Roeselare.
- NIEMEGEREERS, W. en POMPEN, E., *Vlaktaks: Rechtvaardig en Doeltreffend*, *Opinie in De Standaard*, 28 augustus 2008.
- PAULUS, A. and PEICHL, A. (2008), Effect of flat tax reforms in Western Europe on equity and efficiency, *EUROMOD Working Paper No. EM2/08*, University of Essex.
- SAEZ, E. (2002), Optimal Income Transfer Programs: Intensive Versus Extensive Labor Supply Responses, *Quarterly Journal of Economics*, 117, 1039-1073.
- SALTELLI, A. (2007), Composite indicators: between analysis and advocacy, *Social Indicators Research*, 81, 65-77.
- VALENDUC, C. (2006), Une flat tax en Belgique? Quelques éclairages sur les principes et les conséquences d’une telle réforme, *Reflets et Perspectives de la Vie Economique*, 45 (3), 63-80.

## LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

- 1976
1. Louis BAECK, De inflatoire groeimachine. (uitgeput)
  2. Paul DE GRAUWE, Theo PEETERS, De recente inflatie: een structureel of een monetair probleem? (uitgeput)
- 1977
3. K. TAVERNIER, Krachtlijnen voor een Belgisch stabilisatiebeleid. (uitgeput)
  4. Paul DE GRAUWE, Korporatisme en werkloosheid. (uitgeput)
  5. Paul VAN ROMPUY, Enkele structurele aspecten van de crisis. (uitgeput)
  6. Louis BAECK, Naar een nieuwe groeicyclus met een ander groeipatroon.
- 1978
7. Louis BAECK, Politiek verantwoordelijk handelen en socio-economisch optimum. (uitgeput)
  8. Paul DE GRAUWE, Bureaukratische controle en het economisch systeem.
  9. Paul VAN ROMPUY, Guido DE BRUYNE, De regionalisatie economisch bekeken. (uitgeput)
  10. Louis BAECK, De nieuwe internationale economische orde en haar kritische tegenhangers. (uitgeput)
  11. Theo PEETERS, Economisch federalisme: lessen uit het buitenland.
  12. Dirk HEREMANS, Economische autonomie en economische unie, krachtlijnen voor een duurzame oplossing.
- 1979
13. Paul DE GRAUWE, Arbeidsduurvermindering en tewerkstelling.
  14. Economisch Federalisme. (uitgeput)  
Deel I: Financiële middelen en herverdeling, Paul VAN ROMPUY, Albert VERHEIRSTRAETEN, Regionale Herverdelings- en Financieringsstromen. Theo PEETERS, Financiële middelenvoorziening voor gemeenschappen en gewesten.
  15. Economisch Federalisme.  
Deel II: Organisatie en bevoegdheden, Dirk HEREMANS, Verkaveling van bevoegdheden en economische unie.  
Vic VAN ROMPUY, Economisch stelsel en verdeling van bevoegdheden.
- 1980
16. Guy CLEMER, Karel TAVERNIER, Tewerkstelling en inkomensmatiging in België: een onvermijdelijke keuze.
  17. Louis BAECK, Lokomotief strategie: met stoom uit de Eurovalutamarkt. (uitgeput)
  18. Michel DOMBRECHT, Theo PEETERS, Sanering van de overheidsfinanciën: gevaarlijk of onvermijdelijk?
- 1981
19. Paul DE GRAUWE, Marcia DE WACHTER, Productie, tewerkstelling en verdeling. Een neo-liberale benadering.
  20. Louis BAECK, De jaren tachtig in perspectief. (uitgeput)
  21. Paul VAN ROMPUY, Patrick VAN CAYSEELE, Raming van de geregionaliseerde lopende rekening van de overheid in 1979.
  22. Paul DE GRAUWE, Loonkosten, energiekosten en kapitaalkosten. België gedurende 1970-1980. (uitgeput)
  23. Frans SPINNEWYN, Een verzekeringstechnische benadering van de werkloosheidsverzekering.
- 1982
24. Louis BAECK, Herstelbeleid, vroeger en nu. (uitgeput)

25. Paul DE GRAUWE, Marc JANSSENS, Aanbodeconomische effecten van de belastingsdruk in België.
- 1983 26. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Linkse en rechtse gezondheidsindicatoren van de Belgische Economie.  
 27. Louis BAECK, Hoe de crisis ombuigen. (uitgeput)  
 28. Paul VAN ROMPUY, Maatschappelijke keuze en economische crisis.  
 29. Vic VAN ROMPUY, Erik SCHOKKAERT, Begrotingstekorten, Rentelasten en Openbare schulden in België. Een kijk op half lange termijn.
- 1984 30. Dirk HEREMANS, Hans GEEROMS, Marktsector en budgetsector in België. Grenzen aan het overheidsbeslag?  
 31. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Zijn de rentelasten van de overheidsschuld ondraaglijk geworden?
- 1985 32. Louis BAECK, De wonderbare wereld van de economische paradigma's. (uitgeput)  
 33. Paul VAN ROMPUY, Solidariteitsmechanismen in federale staten. (uitgeput)  
 34. Louis BAECK, De V.S. en de E.G.: vergelijking op lange termijn.  
 35. Louis BAECK, Het economisch denken in het Spanje van de 16e en 17e eeuw.  
 36. Guido DE BRUYNE, Paul DE GRAUWE, Herverdeling van het werk en makro-economisch evenwicht.  
 37. Paul VAN ROMPUY, Arbeidsmarktflexibiliteit en werkloosheid.
- 1987 38. Paul DE GRAUWE, Anne FREMAULT, Micro- en macro-economische effectiviteit van de Belgische prijsreglementering.  
 39. Louis BAECK, Kentering in de westerse economie.  
 40. Johan MORTELMANS, Erik SCHOKKAERT, Lode BERLAGE, Robert VERTONGHEN, De economische wenselijkheid van een snelspoorverbinding door België.  
 41. Louis BAECK, De aandelenbeurzen, 1982-87: het lustrum van de stier.  
 42. Lode BERLAGE, Dirk TERWEDUWE, Grondstoffenuitvoer van ontwikkelingslanden: machtsmiddel of struikelblok?
- 1988 43. Louis BAECK, De westerse economie na de krach. (uitgeput)  
 44. Filip ABRAHAM, Nationale vakbonden, interprofessionele loonakkoorden en economische politiek.  
 45. Paul VAN ROMPUY, m.m.v. Valentijn BILSEN, 10 jaar financiële stromen tussen de gewesten in België. (uitgeput)  
 46. Dirk HEREMANS, Bevoegdheidsverdeling en economische autonomie. De staatshervorming in het licht van 1992. (uitgeput)  
 47. Wim MOESEN, Dirk HEREMANS, Paul VAN ROMPUY, Mark EYSKENS, Bedenkingen bij de nieuwe financieringsvoorstellen voor gewesten en gemeenschappen. (uitgeput)  
 48. Vic VAN ROMPUY, Overheidstekort, overheidsschuld en economische welvaart. Toepassing op België 1947-1988. (uitgeput)
- 1989 49. Lodewijk BERLAGE, België en de schulden van de Afrikaanse lage inkomenslanden. (uitgeput)  
 50. Jacques DREZE, Schuld en coöperatie in de mondiale economie. (uitgeput)  
 51. Paul DE GRAUWE, Milieuvriendelijke groei: utopie of werkelijkheid? (uitgeput)

- 1990
- 52. Paul VAN ROMPUY, Europese ankerpunten voor het Belgisch begrotingsbeleid. (uitgeput)
  - 53. Louis BAECK, De jaren '90: een Europees decennium. (uitgeput)
  - 54. Paul DE GRAUWE, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Denise VAN REGEMORTER, Het milieubeleid in Vlaanderen. Een economische visie. (uitgeput)
  - 55. Paul DE GRAUWE, Wim VANHAVERBEKE, Competitiviteit, oliecrisis en loonindexering. (uitgeput)
  - 56. Wim MOESEN, Begrotingen, beleid en beheer. Over de besparingsvoorstellen, wat ze zijn en wat ze niet zijn. (uitgeput)
- 1991
- 57. D. HEREMANS, M. DE BROECK, Overheidsschuld en financiële markten in de branding. (uitgeput)
  - 58. Louis BAECK, Bruno VAN ROMPUY, Golfoorlog: geopolitiek, petroleum en islam. (uitgeput)
  - 59. Paul DE GRAUWE, Koen STRAETMANS, Het programma-akkoord in de petroleumsector. Een ondoelmatig systeem van prijzencontrole. (uitgeput)
  - 60. Paul DE GRAUWE, Denkoefeningen over de regionalisering van de Belgische overheidsschuld. (uitgeput)
- 1992
- 61. Paul DE GRAUWE, Over Franse kolonisatie en Belgische verankering.
  - 62. Stef PROOST, Beleidsvoorstellen voor de broeikasproblematiek.
  - 63. André DECOSTER, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Hervorming van indirecte belastingen: winnaars en verliezers.
  - 64. Paul VAN ROMPUY, Kritische bedenkingen bij de regionalisering van de overheidsschuld.
  - 65. Paul DE GRAUWE, Wat doet de nationale bank met ons geld?
- 1993
- 66. Patrick VAN CAYSEELE, Waarom wij? Of de economische onderbouw van een verankeringsbeleid.
  - 67. Paul DE GRAUWE, Bart VAN DER HERTEN, De legitimering van overheidsmonopolies in het spoorwegvervoer en in de telecommunicatie. Een historische analyse.
  - 68. Paul VAN ROMPUY, Valentijn BILSEN, Regionalisering van de sociale zekerheid.
  - 69. Lodewijk BERLAGE, Wim LAGAE, Afrika, de verwaarloosde debiteur.
  - 70. Mark DE BROECK, Dirk HEREMANS, Vraagtekens bij de overheidsschuld in een federaal België.
  - 71. Wim MOESEN, Paul VAN ROMPUY, De kleine kanten van de grote staats Hervorming.
  - 72. Frans SPINNEWYN, De hervorming van de sociale zekerheid micro-economisch belicht.
  - 73. Paul DE GRAUWE, De sterke frank en de staatsschuld.
  - 74. Filip ABRAHAM, Internationale concurrentie en werkgelegenheid. Hoe arbeidsvriendelijk is ons loonbeleid?
- 1994
- 75. Paul DE GRAUWE, Werktijdverkorting en tewerkstelling.
  - 76. Wim VANHAVERBEKE, Het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen: een beleidsinstrument voor economische ontwikkeling.
  - 77. Stefan DERCON, Voedselzekerheid: naar een sociale zekerheid voor de allerarmsten.
  - 78. Paul DE GRAUWE, De EMU zonder België?

- 1995 79. Paul DE GRAUWE, Alternatieve financiering van de sociale zekerheid en de arbeidskost.  
80. S. PROOST, C. VINCKIER, I. MAYERES, B. NEMERY, Ozon – eerst denken dan doen.  
81. Paul VAN ROMPUY, Sparen, investeren en de overheidsfinanciën in België.
- 1996 82. D. HEREMANS, P. VAN CAYSEELE, Concentratie en concurrentie in de Belgische financiële sector.  
83. Erik BUYST, Ivo MAES, De impact van veertig jaar centrum voor economische studiën.  
84. Paul DE GRAUWE, Het tewerkstellingsbeleid: selectiviteit of universaliteit?  
85. Stef PROOST, Bruno DE BORGER, De transportsector in het jaar 2005.  
86. Erik SCHOKKAERT, Frans SPINNEWYN, Sociale verzekering en bestaansonzekerheid: een offensieve strategie.  
87. Filip ABRAHAM, Paul VAN ROMPUY, Het concurrentievermogen van de Belgische economie in micro- en macro-economisch perspectief.
- 1997 88. Filip ABRAHAM, Joeri VAN ROMPUY, Loonbeleid in de Europese Monetaire Unie.  
89. Wim MOESEN, Laurens CHERCHYE, De macro-economische performantie van landen. Mening en metingen.
- 1998 90. Koen ALGOED, De overgang van een omslagstelsel naar een kapitalisatiestelsel: een Belgische case studie.  
91. Johan EYCKMANS, Stef PROOST, Klimaatonderhandelingen in Rio en Kyoto: een succesverhaal of een maat voor niets?  
92. Jozef KONINGS, Peter VAN MALDEGEM, Loonkosten en de vraag naar laaggeschoolde, geschoolde en hooggeschoolde arbeid in Belgische ondernemingen.  
93. Louis BAECK, De Aziatische crisis: perspectivering en nabeschouwing.
- 1999 94. Louis BAECK, Financiële mondialisering met speculatieve uitschieters.
- 2000 95. Paul DE GRAUWE, Euro-dollarwisselkoers en de fundamentals.  
96. Erwin BASTIAENS, Erik BUYST, Dirk HEREMANS en Christiaan PHILIPSEN, Knelpunten in de financiële dynamiek van de staatshervorming.  
97. Wim MOESEN, Maatschappelijk kapitaal en economische performantie.  
98. Patrick VAN CAYSEELE en Hans DEGRYSE, De nieuwe economie en bancaire marktstructuren.  
99. André DECOSTER, Guy VAN CAMP, De hervorming van de personenbelasting: Lessen uit de hervormingen 1988-1993.
- 2001 100. Paul VAN ROMPUY, De Europese welvaartsstaat ter discussie.  
101. Jozef KONINGS, Loonkosten en relocatie van Belgische bedrijven.
- 2003 102. Paul DE GRAUWE, De toekomst van de industrie in België.
- 2004 103. Wim MOESEN, Instelling, ligging en economische welvaart.  
104. Louis BAECK, Het globaliseringsdebat in China en in de Islamwereld  
105. Lode BERLAGE, Mobiliteit over de grenzen heen. Een economische analyse van internationale migratie.

106. Inge MAYERES, Stef PROOST, Een beter prijsbeleid voor de Belgische transportsector in 15 stellingen.
- 2005 107. Jan COLPAERT, Luc LAUWERS, Tom VAN PUYENBROECK, Niet-representatieve democratie? Kanttekeningen bij het gemeentelijk kiesstelsel.
108. Jozef KONINGS, Worden vrouwen gediscrimineerd op de arbeidsmarkt? Een micro-econometrische analyse voor België.
109. Louis BAECK, Onevenwichtige globalisering, deficitair America en Aziatische locomotieven.
110. André DECOSTER, Guy VAN CAMP, Hoe vlak is onze taks? Is een vlaktaks "Fair"?
111. Dirk HEREMANS, Naar een Europese dienstenmarkt in België. De Bolkesteinrichtlijn een brug te ver?
112. Paul VAN ROMPUY, De houdbaarheid van de Europese welvaartsstaat.
- 2006 113. Paul VAN ROMPUY, Leuvense Economen tussen Theorie en Beleid.
- 2007 114. Paul DE GRAUWE, Beloften en realisaties van de paarse coalitiepartners
115. Koen ALGOED, Dirk HEREMANS, Theo PEETERS, Voorrang geven aan meer financieel-fiscale verantwoordelijkheid in een nieuwe staats Hervorming
116. Filip ABRAHAM, Maarten GOOS en Jozef KONINGS, De concurrentiepositie van België: zin of onzin van de loonnorm?
117. André DECOSTER, Kristian ORSINI, Verdient een vlaktaks zichzelf terug?
118. Paul VAN ROMPUY, Sleutelen aan onze staatsstructuur voor meer werk.
119. Erik SCHOKKAERT, Carine VAN DE VOORDE, Defederalisering van de Belgische gezondheidszorg?
120. Stef PROOST, Denise VAN REGEMORTER, Economie voor een klimaatminister.
- 2008 121. Patrick VAN CAYSEELE, Mededingingsbeleid: 15 jaar Belgische ervaring.
122. Hans DEGRYSE, MiFID: Competitie Op Financiële Markten En Financieel Toezicht.
123. Jozef KONINGS en Damiaan PERSYN, Het effect van een algemene lastenverlaging op vacatures en werkloosheid.
124. Maarten GOOS, De winnaars en verliezers van het collectief overleg.
125. André DECOSTER en Kris DE SWERDT, Twee Belgische vlaktaksvoorstellen doorgelicht.